

NORGES HØYESTERETT

Den 1. april 2011 avsa Høyesterett dom i

HR-2011-00685-A, (sak nr. 2010/1882), straffesak, anke over dom,

A

(advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(ass.sjef for Spesialenheten for politisaker
Johan Martin Welhaven)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Falkanger**: Saken gjelder straffutmåling for en polititjenestemann som er dømt for grov korrupsjon og grov uforstand i tjenesten, jf. straffeloven § 276 b, jf. § 276 a og straffeloven § 325 nr. 1.
- (2) De handlinger vedkommende polititjenestemann, A, er dømt for, vil bli nærmere omtalt senere. For oversiktens skyld nevnes imidlertid allerede nå at det sentrale er at A og B ved flere anledninger, i kraft av å være polititjenestemenn, hentet ut en soningsfange ved navn C fra fengsel – uten at uthentingene hadde polititjenestelig grunnlag. De mottok betaling fra C for dette.
- (3) Spesialenheten for politisaker satte 23. oktober 2008 A, B og C under tiltale ved Oslo tingrett. For A gjaldt tiltalebeslutningen tre overtredelser av straffeloven § 276 b, første ledd, jf. andre ledd, jf. § 276 a, første ledd bokstav a, jf. tiltalens post I a-c, én overtredelse av straffeloven § 124, jf. tiltalens post III, én overtredelse av straffeloven § 121 annet ledd jf. tiltalens post IV, og én overtredelse av straffeloven § 325 nr. 1, jf. tiltalens post IX.
- (4) Oslo tingrett avsa 25. august 2009 dom som for A har denne domsslutningen:

- ”2. A, f. 18.12.1956, frifinnes for tiltalebeslutningens post I a) og post IV.
...
4. A dømmes for overtredelse av straffeloven § 276b første ledd, jf. annet ledd, jf. § 276a første ledd bokstav a), straffeloven § 124 og straffeloven § 325 nr. 1 til en straff av fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder.
Til fradrag i straffen går 4 – fire – dager for utholdt varetekt.
...
7. A fradømmes sin stilling i politiet og for alltid retten til å inneha slik stilling, jf. straffeloven § 29 a) og b).
...
9. A dømmes til å tåle inndragning til fordel for statskassen av et beløp stort kr 50 000,-, jf. straffeloven § 34.
...
13. A dømmes til å betale saksomkostninger til det offentlige med kr. 25 000,- – kronertjuefemtusen 00/100 –.”

(5) A anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Spesialenheten for politisaker anket over de poster som A ble frifunnet for.

(6) Borgarting lagmannsrett avsa 30. juni 2010 dom som for As del har denne domsslutningen:

- ”4. A, født 18.12 1956, frifinnes for post II a, post III og post IV i tiltalebeslutning av 31.05.2010.
5. A dømmes for overtredelse av straffeloven § 276 b første, jf andre ledd, jf. § 276 a første ledd bokstav a og straffeloven § 325 nr 1, jf §§ 62 og 63, til en straff av fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder. For utholdt varetekt kommer 4 – fire – dager.
6. A dømmes til tap av stilling som polititjenestemann og til tap av retten til for framtida å inneha stilling i politiet, jf straffeloven § 29 første ledd bokstav a og b.
7. A dømmes til å tåle inndragning av 50 000 – femtitusen – kroner.
8. A ilegges saksomkostnader for tingretten og lagmannsretten med samlet 50 000 – femtitusen – kroner.”

(7) A har anket til Høyesterett. Anken rettet seg mot lovanvendelsen, saksbehandlingen, straffutmålingen, inndragningen og idømmelsen av saksomkostnader. Høyesteretts ankeutvalg besluttet 20. oktober 2010 at anken ikke skulle tillates fremmet. A begjærte 29. november 2010 hel eller delvis omgjøring av beslutningen. Ankeutvalget besluttet 15. desember 2010 at As anke over straffutmålingen skulle tillates fremmet.

(8) *Jeg er kommet til* at anken må forkastes.

(9) Før jeg går nærmere inn på straffutmålingen, finner jeg grunn til å redegjøre noe mer inngående for saksforholdet. B og Cs roller må da trekkes inn.

- (10) A er utdannet politibetjent og har siden 1981 arbeidet i ulike avdelinger i X politidistrikt. Siden 1997 har han vært politiførstebetjent og avdelingsleder i Hundetjenesten.
- (11) B var på gjerningstidspunktet ansatt i X politidistrikt som politiførstebetjent ved Beredskapstroppen. Han er nå pensjonert.
- (12) C er medeier i rørleggerselskapet D VVS AS Entreprenør. Med visse avbrudd har han også vært daglig leder i selskapet. Han er i perioden 1993–2009 straffedømt seks ganger, i hovedsak for voldsforbrytelser.
- (13) B og A har kjent hverandre siden slutten av 1990-tallet, mens A og C har kjent hverandre siden midten av 1990-tallet. A driver bilsport på fritiden og har sammen med noen andre et racingteam. Cs rørleggerselskap har sponset teamet fra 1999 mot reklame på racingbilen.
- (14) Ved Indre Follo tingretts dom av 16. februar 2004 ble C dømt til 90 dagers fengsel for blant annet legemsbeskadigelse. Domfellelsen av A for korrupsjon – jf. tiltalens post I b og c – har tilknytning til Cs soning av denne dommen. Lagmannsretten gir følgende beskrivelse av omstendighetene rundt dette:
- ”Etter forgiveves å ha søkt om soningsutsettelse, møtte C til soning av en dom ved Y fengsel 28.02.2005. Han ble prøveløslatt fra fengselet 27.04.2005 etter såkalt ”framskutt løslatelse”. Det er på det rene at C i løpet av denne perioden – i tillegg til velferdspermisjoner – hadde omkring ti utganger fra fengselet, der han ble hentet og kjørt tilbake av A eller B iført polituniformer og i politiets tjenestebiler. Det finnes bevis at A hentet og brakte C minst åtte ganger, mens B sto for transportene i alle fall én gang. Ved to tilfeller overnattet C hjemme og ble kjørt tilbake til Y neste kveld, uten at det er klarlagt hvem som sto for transporten ved disse anledningene. Det legges til grunn at C benyttet utgangene dels til arbeid for D og dels til samvær med samboeren og familien.”**
- (15) Om den nærmere bakgrunnen for A og Bs uthentinger av C fra fengselet, heter det videre i dommen:
- ”Lagmannsretten legger til grunn at C forut for soningen søkte råd hos A angående soningsutsettelse eller eventuelt velferdspermisjoner, blant annet for å kunne ivareta viktige arbeidsoppgaver for D. A var da sammen med B på et glattkjøringskurs, og de to diskuterte Cs situasjon. B tilbød seg å undersøke om det kunne finnes en løsning. Han ringte en bekjent i Kriminalomsorgen som anbefalte at han snakket med lederen for Y fengsel, E. I samsvar med Es vitneforklaring legger retten til grunn at B i telefonsamtalen ga inntrykk av at C satt inne med viktige opplysninger i en sak som gjaldt alvorlig organisert kriminalitet og at det av hensyn til etterforskningen var av stor betydning for politiet å få C framstilt til avhør. Avhøret kunne ta tid, og det kunne bli nødvendig med flere avhør. Med bakgrunn i disse opplysningene og det tillitsforhold som var mellom politiet og fengselsvesenet, hadde E ingen betenkeligheter med å etterkomme Bs anmodning. E videreformidlet avtalen om framstilling med politiet til fengselets vaktentral. Etter at C hadde hatt utgang første gang, ringte B E på nytt. Han ga da uttrykk for at avhøret av C hadde vært nyttig for politiet og at det ville bli behov for flere avhør. E fant dette uproblematisk og uttalte at framtidige framstillinger kunne avtales direkte med vaktentralen.”**
- (16) Lagmannsretten fant det bevis at D, etter ordre fra C, skrev ut en sjekk på 50 000 kroner til A og en på 25 000 kroner til B. Sjekkene var merket sponing, men lagmannsretten fant at begge sjekkene var betaling for uthentingene.

- (17) Som det vil ha fremgått, har både B og A hver for seg stått for uthentingene av C. Lagmannsretten fant det bevist at de i tillegg medvirket til hverandres uthentinger. A er således dømt som hovedmann i forhold til post I b, men som medvirker i forhold til post I c.
- (18) A er også dømt for overtredelse av straffeloven § 325 første ledd nr. 1 – grov uforstand i tjenesten. Grunnlaget for domfellelsen etter denne bestemmelsen er dels de forhold som er beskrevet tidligere, dels at han i tiden 1. januar 2007 til 14. april 2008 ved flere anledninger ga C opplysninger fra straffesaker og politiets registre. Overtredelsene av straffeloven § 325 første ledd nr. 1 ville isolert sett bare ha medført bøter, og anses her som en straffskjerpene omstendighet, jf. straffeloven § 63 annet ledd.
- (19) Ved utmålingen av straff vil således domfellelsen for grov korrupsjon være det helt dominerende element, jf. tiltalens post I b og c.
- (20) Etter straffeloven § 276 a første ledd bokstav a straffes for korrupsjon den som ”for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag”, og etter bokstav b den som ”gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag”. For grov korrupsjon er strafferammen fengsel i 10 år, jf. straffeloven § 276 b.
- (21) De nevnte bestemmelsene kom inn i straffeloven i 2003. Før denne lovendringen kunne korrupsjon straffes som utroskap, jf. straffeloven §§ 275 flg. Strafferammen var da tre år for utroskap og seks år for grov utroskap. At korrupsjon ble ansett som en alvorlig form for utroskap, fremgår av Rt. 2001 side 227. Førstvoterende uttalte der følgende:

”Korrupsjon er en forbrytelse av sterkt samfunnsskadelig karakter. ... De avhengighetsforhold som oppstår i forbindelse med korrupsjon, kan gi grunnlag for utpressing og annen kriminalitet som kan gi skadevirkninger langt utover de som direkte ville følge av bestikkelsen.

Karakteristisk for korrupsjon er at den foregår svært fordekt, med utvisning av stor oppfinnsomhet når det gjelder å skjule hva som foregår. Oppdagelsesrisikoen vil generelt være liten. Det er vanskelig å ta forholdsregler mot at ansatte tar imot bestikkelser. For arbeidsgiveren vil følgene kunne være direkte økonomisk tap, men også tap av tillit i markedet dersom korrupsjon avdekkes, eller det oppstår mistanke om slike forhold.

Selv om korrupsjon ikke er så utbredt i Norge som i enkelte andre land, viser undersøkelser at det forekommer. Vi må regne med mørketall. Når oppdagelsesrisikoen er liten, tilsier allmennpreventive hensyn at de tilfellene som avdekkes, straffes strengt.”

- (22) Ved innføringen av egne regler om korrupsjon ble strafferammen hevet til tre år for vanlig korrupsjon og ti år for grov korrupsjon. I avgjørelsen i Rt. 2008 side 1473 gikk førstvoterende inn på betydningen av de nye reglene for straffenivået. I avsnitt 30 oppsummerte han drøftelsen slik:

”Noe klart signal om at heving av det generelle straffenivået for grov korrupsjon var et formål ved lovendringen utover de mest alvorlige tilfellene, er det imidlertid ikke mulig å lese ut av forarbeidene. Selv om en heving av strafferammen i seg selv ikke tilsier en generell heving av straffenivået, vil imidlertid utvidelsen av spennet kunne medvirke til et større spillerom i straffutmålingen og dermed til en strengere straffutmåling også utenfor de mest alvorlige tilfellene. Forarbeidenes understreking av straffverdigheten ved korrupsjon gir dessuten etter mitt syn, sammenholdt med de synspunkter som lå til

grunn for de to nevnte høyesterettsdommene, grunnlag for en viss skjerpelse av straffnivået.”

- (23) Høyesterett har i noen saker utmålt straff for korrupsjon, men ingen av dem er helt sammenlignbare med As sak. Individualpreventive og allmennpreventive hensyn vil kunne variere fra sak til sak, og det kan vanskelig fastlegges et generelt straffnivå for denne typen forbrytelser. Ikke minst vil straffutmålingen kunne bli preget av hva slags stilling gjerningsmannen har.
- (24) Jeg finner det klart at korrupsjon utøvet av en person som utøver offentlig myndighet, er særlig alvorlig. Allmennpreventive hensyn gjør seg da sterkt gjeldende. Det heter om dette i Ot.prp. nr. 78 (2002–2003) Straffebud mot korrupsjon side 7:

”I NOU 2002:22 gir Straffelovrådet en oversikt over de interesser forslaget i hovedsak er ment å ivareta (se side 30):

’Kriminalisering av korrupsjon i det offentlige må ses i sammenheng med det alminnelige sakslighetskrav som gjelder all utøvelse av offentlig myndighet. Sammen med habilitetsregler og andre bestemmelser, bidrar forbudet mot korrupsjon til at det i offentlig virksomhet ikke finner sted utenforliggende påvirkning og derved uriktig tjenesteutøvelse.

At det treffes uriktige offentlige vedtak som følge av korrupsjon, er i seg selv meget uheldig. Men også for det tilfellet at tjenestemannen ikke yter gjengjeld i form av en uriktig tjenestehandling, gjør han seg sårbar for press ved å motta en bestikkelse. Og under enhver omstendighet vil mottagelse av bestikkelser bli oppfattet av allmennheten dit hen at uriktige tjenestehandlinger finner sted. Dette er i seg selv ødeleggende for folks *tillit* til forvaltningens upartiskhet og integritet. Et vesentlig hensyn ved kriminalisering av korrupsjon er hensynet til allmennhetens tillit til den offentlige virksomhet i alle dets former. En slik tillit er en forutsetning for et stabilt demokrati. Forbud mot så vel aktiv som passiv korrupsjon i offentlig sektor kan begrunnes i hensynet til å opprettholde en velfungerende offentlig administrasjon.”

- (25) Jeg leser dette slik at departementet gir sin tilslutning til de synspunktene som her er gjengitt fra Straffelovrådets utredning.
- (26) At det vil være et sentralt moment i straffutmålingen at korrupsjonen er forøvet av en offentlig myndighetsperson, er også understreket i Rt. 2010 side 1624 avsnitt 23.
- (27) Ved vurderingen av alvoret må det videre tas hensyn til hva slags offentlige myndighetspersoner det er tale om. Polititjenestemenn står etter min mening i så måte i en særstilling. De utøver inngripende myndighet på vegne av det offentlige, og det er nødvendig at de nyter alminnelig tillit i samfunnet. Korrupsjon forøvet av polititjenestemenn undergraver tilliten til rettsapparatet, og slike forbrytelser representerer en trussel mot viktige prinsipper som vårt samfunn bygger på, ikke minst prinsippet om likhet for loven. Dersom det fester seg et inntrykk av at man med tilstrekkelig ressurser eller kontakter kan kjøpe seg fri fra plikter som er pålagt i lov eller avgjørelser av offentlige myndigheter, vil det ramme tilliten til rettsstaten.
- (28) De hensyn som her er påpekt, gjør seg med tyngde gjeldende i As sak. I tillegg til å ha misbrukt sin politimyndighet, har han bidratt til å undergrave soningen av den straffen som C ble idømt. Dette er meget alvorlig og gir grunn til en kraftig markering.

- (29) Saker om korrupsjon i næringsforhold kan involvere store pengebeløp, og det kan ofte påvises økonomiske skadevirkninger. Det er ikke tilfellet i den foreliggende sak. Men når det – som her – er tale om alvorlige tillitsbrudd overfor offentlige myndigheter og motarbeidelse av rettsvesenet, kan dette ikke anses som noen formildende omstendighet.
- (30) Jeg finner det klart at A ved sine handlinger har vist seg ”uskikket” til å være polititjenestemann, og at allmenne hensyn tilsier at han fratras stillingen og retten til for fremtiden å ha en slik stilling, jf. straffeloven § 29 bokstav a og b. Rettighetstapet ilegges for ubestemt tid, jf. § 33 a annet ledd.
- (31) Videre er det klart at han også må idømmes en ikke ubetydelig fengselsstraff. Ved den nærmere utmålingen må det ses hen til at han blir fratatt stillingen. As handlinger er imidlertid av en slik karakter at de åpenbart gjør ham uskikket til å være polititjenestemann, og rettighetstapet kan da bare tillegges begrenset betydning, jf. Rt. 2003 side 214 avsnitt 21.
- (32) Ved at A blir fratatt sin stilling, blir han samtidig påført et ganske stort økonomisk tap. Det kan særlig nevnes at han vil miste retten til å motta pensjon ved fylte 57 år. Dette er imidlertid en direkte konsekvens av korrupsjonen, og jeg kan ikke se at dette forholdet skal få betydning for straffutmålingen.
- (33) Det er nå gått seks år siden korrupsjonen ble utøvd. I saker om korrupsjon vil imidlertid de straffbare forhold gjerne bli avdekket etter noe tid, og etterforskningen vil ofte være vanskelig og tidkrevende. Det vil derfor være påregnelig at det går lang tid før sakene pådømmes, og tidsforløp kan da normalt ikke veie særlig tungt ved reaksjonsfastsettelsen. Jeg kan ikke se at det er forhold i As sak som tilsier en annen vurdering.
- (34) Jeg er på denne bakgrunn kommet til at lagmannsrettens utmåling av fengselsstraff på 1 år og 6 måneder er passende.
- (35) Forsvareren har gjort gjeldende at punkt 8 i lagmannsrettens domsslutning – sakskostnadsavgjørelsen – må oppheves. Han har pekt på at anken over lagmannsrettens dom også omfattet lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse, men at det ikke kan ses at Høyesteretts ankeutvalg har avgjort denne delen av anken. Jeg er enig i dette, og finner at Høyesterett nå bør behandle denne delen av anken.
- (36) Lagmannsretten har begrunnet sakskostnadsavgjørelsen slik:
- ”Lagmannsretten mener endelig at C, A og B bør ilegges sakskostnader i samsvar med hovedregelen i straffeprosessloven § 436 første og andre ledd. De tiltaltes anker har ikke ført fram i nevneverdig grad, og hver av dem bør betale 50 000 kroner til sammen for begge instanser.”**
- (37) Etter straffeprosessloven § 436 første ledd kan en siktet som blir dømt, pålegges å erstatte staten nødvendige kostnader ved saken. Etter annet ledd gjelder det samme ved anke dersom avgjørelsen ”går ham imot”. Dette er bare tilfelle dersom han ikke oppnår noen forandring til gunst ved anken, jf. Bjerke/Keiserud, Straffeprosessloven side 1339. A ble i tingretten domfelt for overtredelse av straffeloven § 124, mens han i lagmannsretten ble frifunnet på dette punkt. Anken kan da for dette punktet ikke sies å ha gått ham imot. Ved vurderingen av om sakskostnader skal idømmes, skal hvert forhold vurderes for seg,

jf. Rt. 1994 side 1188 og Bjerke/Keiserud side 1340. En slik separat vurdering har lagmannsretten ikke foretatt.

- (38) Avgjørelsen av sakskostnadene for lagmannsretten er etter dette uriktig, og den må derfor oppheves.
- (39) Lagmannsretten har i domsslutningens punkt 8 angitt at kostnadene for tingretten og lagmannsretten var til sammen 50 000 kroner, uten å angi hvor mye som skrev seg fra den enkelte instans. Høyesterett har ikke grunnlag for å foreta denne delingen, og hele punkt 8 må derfor oppheves.
- (40) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Anken over straffutmålingen forkastes.
 2. Lagmannsrettens dom – domsslutningens punkt 8 – oppheves.
- (41) Dommer **Bårdsen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (42) Dommer **Webster:** Likeså.
- (43) Dommer **Bull:** Likeså.
- (44) Dommer **Tjomsland:** Likeså.
- (45) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Anken over straffutmålingen forkastes.
2. Lagmannsrettens dom – domsslutningens punkt 8 – oppheves.

Riktig utskrift bekreftes: